

Издаје сваке
недеље.

ЗА СВЕ СРПСКЕ КРА-
ЈЕВЕ СТАЈЕ НА ГОД.
60 ГР. ИЛИ 6 ФОР. НА
ПО ГОД. 30 ГР. ИЛИ
3 ФОР. НА ТРИ МЕС.
15 ГР. ИЛИ 1 ФОР. И
50 НОВ.

ПРЕТПАДА СЕ ШАЉЕ
НАПРЕД УРЕДНИШТВУ.
УРЕДНИШТВО ЈЕ У БО-
ГОСЛОВЈИ.

СИОН

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА ОД
НЕРЕДОВНИХ ДОПИС-
НИКА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

Како је постала и како се развијала Англиканска црква.

(СВРШЕТАК).

Веронаука англиканске цркве, која се у 30 чланака под краљицом Јелисаветом издатих састоји, са свим је протестантска, нарочито у одредбама тајне св. причешћа. Пред одредбе састоје се у тајној непромењивој божјој одлуци, којом он Христове избранике ослобођава од вечног проклетства и даје им вечни блажени живот. Католичка су напротив тврђења, о божанственом достојанству јепскопа, о битној разлици јепскопа и свештеника, и о уважавању црквених отаца, чије изреке осем библије, као правила вере важе. У смотрењу начела о црквеној власти и у њеним спољним обредима, јепскопална црква приближна је римокатоличкој. Служба је у церемонијама одвећ богата, она представља целокупност божје службе, веже рописки свештеника на напред споменути црквени молитвеник, и одликује се необичном дужином. Певање је скоро забатаљено са свим, али беседа (говор) по правилу не сме изостати, и увек се кратко изговори или прочита, због чега није ништа необично, да прост или лењ беседних од других беседника беседе позајмљује или ку-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

пује, шта више из штампаних преписује и пред народом их чита. Унутрашњост је англиканске цркве одвећ проста; на источној страни, стоји белим платном застрт сто, више кога две камене или дрвене таблице висе, на којима су написане 10. заповести божји и 3 члана вјере. На среди стоји предикаоцница (проповедаоница). Оргуље су им одвећ велике и милозвучне. Одело свештеничко састоји се у једном плашту, једној дугој напред закопчаној хаљини, и једном подвратнику (огрљици). Осем недељне службе мало посла има свештеник са својим парохијанима. Кад деца наврше 14 година свога узраста, онда их јепископ приликом каноничне визитације утврђује у даровима духа светог, полагајући само руку на главе деце и благосиљајући их.

Јепископална црква одвећ мало помаже на изобраење свога свештенства, па с тога је тако мало и напредовала у богословским штудијама. Худо и скоро занатлијско изобраење почетних богослова, мало обзирање јепископа при рукополагању на даровитије и способније људе, родбинство, које при наслеђу парохија влада, скупоћа особених племићских парохија, трговина преписивањем проповеди, немарност према душеспавању своје пастве, све ово у свези још са хијерархичком нетрпљивошћу — јесу најбољи знаци, зашто јепископални клир у богословским научним предметима и расправама, и у практичком отправљању службаба иза протестантских, православне цркве и римокатоличких богослова далеко изостаје. Безбројне и очите мане јепископалне цркве, јесу поглавити узроци, због којих код њих толике секте: Квакери, Анабаптисте, Индепендисте, Методисте, и у правом односу Социјалисте поникше, и због којих и данас непрестано поничу. Ову своју махну, као да су у новије доба увидели и сами првоначелници цркве англиканске, те с тога покушаваше још од почетка 18 века да се приближе, па шта више и сједине са нашем православном црквом. Али су све ово остале само

њихне празне жеље. Лишито се части и достојанства, а нарочито благородста и спахилука, њихма не спадаше у рачун, те с тога и оста њихна намера за сјединењем само прости покушај.

Као што се види, англиканска црква поникла је просто из самовољачке ђуди Хенрихове и његових присталица. Благодарехи заштити своје државе, она истина може још доста времена рачунати на свој опстанак, али ће се најзад са растењом свешћу народњом распасти њена надметост, и под јачином народњег духа, мораће или попустити од своје запетости и надмоћности, или ће се распасти у још безбројније секте, које су јој у велико почеле темељ да подривају.

В. Ј. Јанковић.

Папство и његова централизација.

(НАСТАВАК).

Цариградски богослови не само да су открили многе обредне блудње у римској цркви, но бејаху пронашли и таквих блудња, које су дубоко засецале у чланке св. вере. Христос је предао своју божанствену науку апостолима, казујући њима, да ју је он примио од свога оца небескога и да је они у својој целини предаду својим насљедницима. Апостоли су тачно познавали мисао свог божанственог учитеља, па зато су написали његову науку и, разуме се, кад би узтребало народима приликом проповедања тумачили је. Кад се је црква ослободила ужасна притиска римских цесара, она је озбиљно предузела горостасни посао да пречисти Христову науку, и да определи тачно чланке св. вере. Ми неопоричемо тиме, да је црква преко св. сабора тумачила у различна времена реч бо-

жију, но само велимо, да су се најопасније јереси појавиле у први пет векова нашега искуплења и да су св. сабори свој највећи задатак већ били одавно свршили. Од тог доба готово се све јереси повраћају на старе заблуде, само што их јеретици кадкад прекроје по духу времена и ћефу својих су-временика. Ако ко не верује нашим речима, нека прочита историју *Наталиса Александра*, или повесницу *Рорбахера*, па ће се убедити да је овако и видиће да несрећни јеретици као што их н. п. имаде и у Обреновцу находят своје прародитеље још у историји првих векова хришћанске цркве. У цркви латинској, православни богослови осмог века бејаху нашли верозабонске заблуде о произходењу св. Духа, о св. причешћу, о чистишту и папском првенству у цркви, осем сјасет других мањих, али ипак убијствених заблуда.

Борба између истока и запада у осмом веку ступа у нову периоду. На истоку византијски господари бејаху већ изгубили своју пређашњу моћ и царски углед. Арапски маљ силним ударцима беше им уздрмао престо, а на западу у место намесника екзарха цариградских цесара, ступише на владу француски цари. Налогом римског папе *Захарије*, скупштина француских великаша 752. год. сабади с престола свог законог краља Хилдерика III. и затвори га у манастир. Велики апостол немачки бл. Винфрид, од римских папа највећим одликовањима почашћен због тога, што се је повиновао њиховом првенству, заодену краљевским плаштем *противузаконог Пепина*, а мало доцније папа Стеван дође у Француску да крунише Пепина и да потражи од њега помоћи против Лонгборда. *Лаф III*, придевом *Исаурих* беше у Цариграду огорчио искрепе хришћане, рушећи св. иконе; с тога и није могао да се одупре римском коварству.

Карл велики, син Пепинов, заседе на француски престо год. 768. одмах похита у помоћ папи Адријану I, ког лонгобарди бејаху опоменули, да се држи у границама саме своје духовне власти. Французи, који од памтивека стоје на

услугу римске столице, на брзу руку разорише краљевство лонгобардско, заробише *Дезидерија*, те тако *Карл велики* постави на своју главу лонгобарску гвоздену круну, коју беше дала сковати, вели се, од једног ексера св. крста, лонгобардска краљица *Теодолinda*. Затим се *Карл велики* даде крунисати у Риму баш на божић год. 800 од папе Лафа III, ког римљани бејаху камењима истерали из Рима и од тог доба претензије духовног Рима почињу да превазилазе сваку границу. Колико је црква у опште добила крунисањем Константиним у првој половини IV века, толико је односно многих ствари изгубила с *Карлом великим*. Римска столица, како смо већ видели, тражила је пошто по то да дође до своје мете, али док је било у снази византијско царство никако није могла да оствари потпуно.

„Италија, Шпанија, Француска, вели Гизо, бејаху заволеле хришћанство без помоћи папских проповедника; њихове су цркве биле сестре, а никако ћерке римске цркве; сама црква инглизка била је својина великог Рима.“ У осмом се веку појави *збор папских решења*, које беше уредио један епископ шпањски, именом *Исидор*. Лаж овога збора очевидна је; јер је написан Тацитовим језиком, а људи учевни већ знају, да је клир осмога века упражњавао само *варварско-латински језик*. У овоме збору има једно писмо папе Виктора, датирано 192 год., а бајаги управљено на Теофила архиепископа александријскога, који знамо да је седио на александриској катедри чак 385 год. Зашто су дакле издана на свет ова папсва лажљива званична решења? за то, да се заварају тадашњи глупи народи, да се обезбеди папско првопрестолство и да се посеје прва клица његовој непогрешљивости.

Да Карл велики постане у Европи најсилнији владар, требало му је да покори немце и поглавито саксонце. Карл је мислио, као и васколик стари свет, да се највећа услуга Богу чини, кад се ма на који начин обраћење у Христову веру различних народа произведе. Саксонци су били рато-

www.unibg.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

борно племе; много пута бејаху растерали Карлове војске и нечувених недела починили у Галијама. Карл дакле, имајући за леђима папство јурну на саксонце, победи их у многим биткама и најпоследње мачем у руди натера саксонскога војсковођу јуначину *Витикинда* да се полатини 785 год. у *Атинју сир-Есне*. Карл је радио да измири источну са западном црквом и папским наговором хтео је узети за супругу византијску царицу *Јерину*. Карл је поклонио многе повластице латинском клиру и наредио да се свештенству даје *десетак*. Он је по ђефу председавао на црквеним саборима и са свом царском силом противио се одредбама другог сабора Никејскога, који беше наредио 787 год. да се св. иконе поштују по староме обичају¹⁾. Сабор франкфуртски у присуству 300 и више епископа беше анатемисао свакога, који би се усудио штovati св. иконе против којих Карл издаде на свет своје чувене књиге под насловом „Карлове књиге.“ Римски папа Адријан ћутао је као стена, бојећи се да не увреди императора Карла и тиме се изневерио својој пастирској дужности. Црква латинска одма после смрти Карла наредила је, да се св. иконе поштују, и овај чланак вере држи и сада; па зашто се је устручавала да искрено исповеди ту своју веру за живота Карла? Није ли дакле јасно, да се у Риму вера учи и проповеда онако, како захтевају интереси папске столице? Ко ће одрећи, да источна црква није још у старо доба поправљала верозаконске заблуде западне цркве? Где је истина? На западу или на истоку?

Папство већ на западу беше стрпало под своје ноге и најмању опозицију; шпањска црква лежала је усамрђена пред ногама Арапа; црква француска, која беше строго укорила 817-те год. папу Григорија IV и запретила му, да се немеша у њену црквену администрацију, иначе да ће га *одлучити*, деветог је века већ почела пропадати, грамзећи за богаством и дворским частима. Ко дакле да стане на пут ширењу папства и ње-

¹⁾ Вид. дела сабора франкфуртскога 794 год. и дела II. сабора Никејскога 787 године.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

гове централизације? Ко да му се узпротиви, кад је оно бацало с престола законе владаре, часило нечастиве, ласкањем дворским страстима подражавало? Но историја нам сведочи, да се је вавек на црквеној позорници појављивао који челичан човек баш у одсудном тренутку и цркву од роцтва спасавао, једним ударцем рушећи све папске планове. Тај човек на истоку беше високоучевни *Фоције*. Ми се нећемо овде да упуштамо потанко у животопис *Фоцијев*; далеко од нас и помисао да оправдавамо његово понашање са својим законим патријархом бл. *Игњатијем*. Ми све ово остављамо на страну, јер је историја одавно изрекла своју последњу реч о *Фоцију* и подлом понашању римске столице према њега. Овде само велимо, да ће списи *Фоцијеви* вавек лепо место запремати у библиотекама учењака, и да се све верске заблуде и друге махне, које је он пребацивао римској столици и сада налазе у књигама римске цркве и њених приврженика. Односно *Фоција* ми смо у стању да смело упитамо римске повесничаре и латинске канонисте овако: или је *Фоције* био закон патријарх, или није? Ако је био закон, зашто га није признала римска столица, чим се је упокојио бл. *Игњатије*? Ако ли је био незакон, шта више *неспособан за свештенство*, — како је могао да постане закон? У каноничном латинском праву има незаконности, које се могу поправити; али их има и таквих, које ни сами, непогрешљиви папа није вредан да поравна, а таква је била *Фоцијева*, као што веле латинци. Ма какви да је био *Фоције*, између Рима и Цариграда није се водио спор о личности *Фоцијевој*, него је туна била начелна борба. Рим је нападао, а Цариград је одбијао насртај; Рим је одрицао права цариградске патријаршије, а *Фоције* их је витешки бранио. Ето у чему се састоји жалосна црквена борба између истока и запада! Рим је већ онда заступао у цркви начела олигархична, апсолутна, а Цариград начела демократична; сад нека читаоци расуде, које на кривој, ко ли на правој путу! . .

Ми изостављамо претрес верозаконске распре између

православља и латинства; ова је распра добро позната, ценимо, и најповршнијем књижевнику; зато ћемо сада да прегледамо како је папство поступало с нашом југославенском светињом, на име с нашом ћирилицом.

Славенски је језик, као општи књижевни језик славена далеко пре св. Ђирила и Методија био изображен. Ђирил и Методије били су родом из Солуна у Мађедонији, где су се били настанили већ од више столећа Славено-Срби. У првој половини седмог века не далеко од Солуна, Срби су основали један град и по своме народном имену прозвали га „Србица.“ Овај град и данас опстоји¹⁾. Срби су најстарије племе славенско, које спомињу древни идолопоклонички писци. Плиније, римски писац у 78-тој год. после Христа већ спомиње „Србе“²⁾ а тако исто и земљописац Птоломеј. На славенско пак име истом V столећа наилазимо код грчког писца Јорнанда, кога сувременик Прокопије вели: да су имена народа *славени* и *Анти* истоветна, и да су се у старо доба ови народи звали *Саори*; а под именом спора славни *Шафарик* разумева *Србе*. Један древни рукопис из деветог столећа, пронађен у Минхену ево шта каже о Србима: „Срби, којих је толико царство, да су из њега сви славенски народи проишавали, и порекло своје, као што сами потврђују, одтуда повлаче.“ Чувени филолог Добровски признао је, да су се у стародавња времена под именом „Срб“ подразумевали сви данашњи славенски народи, а с њиме се слажу многи страни језикослови.³⁾

Језик, на који су св. Ђирил и Методије превели књиге, и на коме су после и богослужење приредили, рекли смо да је морао бити у стара времена општи књижевни језик свију славена. Овај се закључак из тога производи, што су се

¹⁾ Вид. Карамзин истор. књ. 1. стр. 502. — Asseman Kal Slav, T. IV pag. 38.

²⁾ Hist. nat. lib. 6: c. 7. — Geog. lib. V. c. 9.

³⁾ Вид. Добровски, Bemerkungen über den Nahmen und Sitten der alten Serben in Engels Gesch. von Serb. стр. 156. Вид. Јана Колара. Расправу о именима, почетцима и старожитностима народа славенскога ст. 153—166.

књиге, овим језиком писане и славенско богослужење нагло разпрострли међу славенским народима. Сви се слависте и нехотице слажу у овоме мњењу, на име: да је по свој прилици наш старославенски језик — језик наших праотаца, старих славено-срба и извор свих опстојећих славенских наречија. — Овај закључак, прошлог века подрепљавао је и славни филолав Јован Шпарвенфелд, родом швед, који у сравњавању славенских наречија између осталог пише овако: „сваки славенски филолог лако се може да поврати на матицу свију наречија, учећи црквено-славенски језик¹⁾. Да су се Срби служили овим црквено-славенским језиком уопште нема сумње. „Срби, вели Добровски, имају највеће право, кад кажу да је старославенски или црквени језик у старо доба њихова сопственост била.“ С тога, пише *Павле Соларић*, старославенски језик ваља да се зове српским, а остали славени да га могу звати како хоће, само треба да признају, да је у старославенском језику општи најчистији корен и најлепше стабло свега садањег славенства. И заиста ово је признао и пољак Самуил Бантге онда, кад је написао овако: „Бог би дао, да се славенско-црквено наречије као први, или најстарији извор славенскога језика, од свију славенских народа учи и познаје, не ради јединства цркве, но ради вишег учевног образовања, ради одржања славенске народности, да се не понемчимо, не потатаримо, не потурчимо (а Шафарић придодаје, да се не помађаримо), да не изневеримо општи извор народности, која је у пркос обседа од десет столећа остала непобеђена.“²⁾ — (НАСТАВИТЕ СЕ).

Освештење цркве Брчанске у Босни.

Варош Брчка (или као што је бошњаци зову Брчко) лежи на обали Савској на растојању 6 сахата парапловског путовања од карантин-Раче или од границе садашње кнежевине са Босном.

¹⁾ Bibl. slav. pag. 100.

²⁾ Види Saffariks Gesch. der Slaw. Spr. und Lit. 118—182.

Незна се управо одкуда је она такво име добила. Неки веле да се она зове *Брчка* с тога, што је у почетку било у њој *збрчаних* народонасељења, а други кажу да она то име води од речице, која кроз њу протиче и која се зове Брча. А и сама река морала је то име добити с тога, што је слаба у току воде и што често у велике врућине пресушује, те се у њој овде — онде на вирове свиње брчкају, чему је јаван доказ да је то варош српска од вајкада и извоз свиња у велико бивао.

По своме месту положења, ова је варош на доста лепом позвишеном местанцету. И кад би се само могла регулисати, као што се та регулација одпочела у доњем крају гди је српски једеменат, онда би се могло рећи да је лепа варош. Али је и код ње та несрећа као и код свих вароша турске царевине, што су улице уске и криве, што су куће и дућани издеврљени и уздуж и попречно као да су рогуљама набацани. Само у доњем крају, као што напомену смо гди српски једеменат станује, видићете доста добру правилност улица, кућа, па богме и лепих *зиданих и двокатних* кућа са чистим и калдрисаним улицама.

Варош ову (за изузетком двајестина кућа цинцара и јевреја) насељавају све сами овејани Срби с том само разликом, што од ових 200 кућа верују веру хришћанску а 400 кућа — муслманску, те се с тога други називају Турци, па ма да турски ни бекнути незнају, већ говоре као и остала браћа наша чистим српским језиком. О овима наш бесмртни песник Његуш у свом горском венцу вели *„истурчи се плахи и лакоми, млијeko их српско разгубало.“*

Чудна је то ствар *господство* и *госпоштина*! Оно више или мање лежи у природи свакога непрепорођеног човека. Но на југоистоку и сама физичка природа подпомаже га, јер топлота и јака врућина поднебија изнежава и млитави природу човекову, те га тиме чини неспособним за икакву радњу, осем за грабеж и пљачкање.

Па с тога није ни чудо што већи део на тим крајевима радије пође за мухамедом, који изнова поврати начело ропства и господства и отвори у својој вери широка врата чувственим жељама и насладама, које хришћанство беше тако јако ограничило, и што се по овоме и половина нашега народа одврати од лијепе вере Исусове и отиде у веру, која му обриче аговање и беговање и повлашћује свима његовим телесним страстима.

Запитајте кога хоћете од бошњака — потурице, да ли он зна и памти за своје старе, и сваки ће вам изреда то признати на

само. Шта више многи од њих неће утајати ни то, да он и дан дањи има у својој кући на скритном месту и икону свога свеца кога су његови стари славили; али покушајте да га позовете да се поврати вери прадедовској, пак ће те на мах приметити, како му није по срцу вера Христова, која хоће једнакости, братства, слободе, личног труда и зараде, и која би по овоме морала да му скине с леђа аговање, господарење и на туђ рачун живљење, што му допушта и гаји у њему вера мусломанска. Овај дух и овај правац огледа се у свакој радњи, у сваком додиру турчина са србином па чак и у томе, кад се хоће да подигне која српска богомоља.

Општина брчанска наумила да начину цркви. Читаве три године водио се преговор о једној само форми цркве: колика сме бити висока, колико широка, какав и колики тороњ, — и све се ово са стране турака тумачило кораном. Неда коран њихов да ђаури дижу цркву, која би била виша од њихових џамија, ни звонару која би надмашивала њихове мунаре. И Његуш је у песми својој изрекао устима турскијем: „Која вера с нашом да се мери? Чији олтар ближе неба стоји?“ И неда коран занста, кад се тако хоће да тумачи и кад се иде на то да у земљи једној и под једним царем једни и исти подајници, но само различите вере, буду једни робови а други господари. Но Срби у Брчком ипак начинише цркву и вишу и лепшу него што је ма икоја брчанска мунара и џамија — начинише, јер имадоше и куражи и постојанства а и пожртвовања.

И занста стројност, величина и лепота византиског штила ове цркве са узвишеним тороњом и сјајним крстом на врху, није и не може бити предмет, на кога би турци равнодушно гледали. То показује и она распра коју су они имали с Хришћанима, кад се тороњ зидао и кад су хтели да зауставе зидање. То сведоче и они свакојаки и чудни гласови, који су се од стране њихове по довршетку цркве могли чути на све стране, као да ћеду Турци Брчани дати молбу цару, да та црква не пропоје бар донде, док се они не погоде с хришћанима, колико ће ови давати њима — турцима годишња намета; или ће у противном случају кад се црква буде троносала, Турци навлаш зађенути кавгу, па у томе разрушити цркву топовима и т. д. Но црква се ова на узнење божје мајке освешта у најбољем сјају а од свих тих претњи небеше у ствари баш ништа.

А како се све ово на леп начин прође и изврши? Да ли турци по-

стадоше човечнији и почеше поштовати религиозна права и хришћанских народа?

Јест истина, да су неки по поводу тога још пред саму светковину разпуштали по Брчком гласове кака је воља царева, да се у хришћанске богомоље не дира, како је он у погледу на мусломане и хришћане као што сам пише, налик на човека који има двије жене, па му је једна мила и лијепа, а друга вредна и кућевница, па није рад нити може да увреди ни једну ни другу, и т. п. Но Турци су Турци. Царске наредбе и царске фермане у том одношају они извршују тек онда, кад осете надмоћије хришћанскога елемента, па несмеду да атагирају. У противном случају триста вермана метнули би они под ноге, па ма за свој фанатизам после напунили све апсане цариградске. Ми дакле и ову мирноћу њихову, приликом садашње светковине у Брчкој, објасњавамо тиме, што се хришћанска општина Брчанска умела тако групувати и у слогн одржати, да је тим самим створила бедем, на који турци нису смели навалити; јер су предвиђали да би у другом случају много и њихове браћце пре рока и времена послато било Мухамеду да приме венац славе за свој фанатизам.

Тако је! И нико нек се неvara, Турчин не може бити што друго до Турчин. Разлике нема никакве — био он природни Турчин или потурчењак: и један и други нестиде се рећи: „отео сам на сабљу, па на сабљу ћу и дати ако већ морам давати!“

И доиста, ако ико, то брчанска општина сазнала је и сазнаје ову вечну и неизменљиву девизу турску према њима као хришћанима, а сазнавши ово гледала је и гледа, да на ту девизу одговара укупном снагом одбијајући силу силом. Без овог укупног удружења, без ове уједињене снаге њихове не би ни питање о цркви било истакнуто а много мање црква угледала света.

Да приступимо к самом предмету.

У очи велике Госпоине, кад је требало започети вечерње су-трашњему дану, дакле, кад је предстојало први пут у новоме храму чути „Богослужје Богъ милъ“ на свакоме од православног хришћанског света, могла је се видити у очима и на лицу нека особита радост, усхићење, милина. Нашем Србину у кнежевини Србији, тешко је и поњати ову радост, ову милину, која може обузимати становнике оног јадног и чемерног краја, гди се свако право и свака ма и најмања слобода одкупљује горком муком и крвљу. Путешественици казују, да Швајцарци и немају те речи „слобода“ нити је сада у друштву или у песмама својим преузносе. А зашто? На-

равно зато, што су потпуно слободни па немају ни потребе да о слободи говоре, а многи мање да је у песмама преузносе и хвале као ретко благо за којим теже, но које је у будућности. Сасвим је то другојачије у Босни, гди слободе нема и за којом сваки жуди више него за икаквим благом земаљским. С тога се није ни чудити, што с онаквим осећајем, као што рекосмо, прикупљаше се око цркве и старо и младо и мушко и женско, чекајући кад ће огласити звечка време вечерњи.

(НАСТАВИЋЕ СЕ).

КЊИЖЕВНОСТ.

„Православна српска црква у књажевству Србији.“
(ИЗРАДНО ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНИ СРПСКИ МИТРОПОЛИТ МИХАИЛ)

Мудрост је паметнога да лази на пут свој.
(пр. Сол. 14: 8).

Веће радости, лепшег задоволења нема свесноме човеку, но кад зна да тачно врши своју дужност. Ко се прима једне дужности, а незна да је правилно врши, тај узима на се велику одговорност и пред Богом и пред људима. Стари мудраци, познајући драгоценост науке и разматрајући недогледан круг човекових дужности, захтевали су да се човек бар у толико образује, да ма што буде од користи себи и друштву. За то су највећу пажњу обраћали на то, да се деца зарана повере искусним вођама и учитељима, који би, као искусни и вешти, у њима развили до највећег ступња душевне и моралне способности њихове.

Ми се и данас дивимо многовреним списима неких научењака из прошлих векова; шта више чудимо се кад читамо њихове списе и тешко верујемо, да су она огромна дела особени производи оних лица, којима она заиста и припадају. Човек — овај мали творац — ма каквим ванредним врлинама обдарен био, увек је ограничен у својим учевним испитивањима, а да дође до великих резултата, треба му природна способност, чврста воља и спољашна средства. Ова три услова необходимо су нужна да се нешто ванредно изради на књижевном пољу; но чврста воља и спољашна средства кад кад обилно надокнађују недостатак првога услова и врло често доказују, да је кориснија прилежност, него ли велика, али занемарена способност. У црквено-књижевном раду ми имадемо драгоцени данас, који се протезе чак од постанка наше православне српске цркве

на све до данас, и тврду наду гајимо, да се он нигда више неће прекинути. До душе ми се неможемо на књижевно-црквеном пољу упоредити с другим европским народима; но, ко се добро упознаје с политичним животом нашега народа, тај мора да призна: да је наша црквена књижевност богатија, но што се је могло очекивати од нас, према оваквим тешким приликама; јер унутрашњи раздор и спољни политички притисак нашег народа и наших народни права, бејаху довели до очајања наше предке. Наши великаши или се истурчише, или пропадоше у непрестаној борби с дивљим азијатима; једини свештеници остадоше и вође и народни учитељи.

Па према таквим приликама, можели трезвени човек шта више и захтевати од свештеничких пера, до оно што су свештеници до сада принели у књижевни храм своје домовине? За цело неможе. За ово кратко време нашег народног васкресућа овај дивни ланац у књижевном пољу везује наш неуморни раденик на пољу духовне књижевности високопреосвештени Г. Митрополит Михаил. За време деветнајесто, годишњег његовог пастировања, он је као епископ и Архиепископ српске цркве до сада написао и на свет издао ове књиге:

1. Поглед на историју српске цркве;
2. Окружно писмо епархијалном свештенству;
3. Архиепископско поучење новорукоположеном свештенству;
4. Душевни дневник;
5. Чин полагања заклетве;
6. Пастирска поучења за све недеље и празнике;
7. Одговор Чокрљану, сведочећи даје источна црква истинито-православна;
8. Црквени учитељ;
9. црквена богословија (обредословље);
10. Хермевтика;
11. Писмо источних патријарха о православној вери;
12. Мудри игуман;
13. Посљедованије усопших на свјатују пасху са чином резања колача;
14. Пастирске беседе војницима;
15. Православни проповедник (четири части);
16. Ручна свештеничка књига;
17. О папству и лутеранству;
18. О монашеству;
19. Поучење матери о васпитању мале деце;
20. Приче Христове;
21. Природа и Разум;
22. Девојачко пунољетство;
23. Одбрана истине;
24. Писма св. Игњата богоносца;
25. Чин крестног хода;
26. Духовник (за исповест);
27. Поуке из житија светих;
28. Православна српска црква у књажеству Србији;
29. Пријатељ младежи;
30. Србљак исправљен и допуњен. Њ. високопреосвештенство написало је такође и многе друге беседе, које су по различним листовима штапане, а многе још и у спису код њега леже. А сада је ево издао и наменио свештенству и народу своје књижицу, коју у зачељу овог говора спомену смо.

Ова је књижица без сумње израђена с том намером, да се наше свештенство што правилније упозна с конзисторијалним одредбама, те тако сазна своја неокрњена права и своје пастирске дужности. Високопреосвештени г. писац разделно је свој рад на две части. Прва садржи број парохија и манастира постојећих у четири епархије нашег српског књажества, а друга бележи права српске цркве и њену везу с цариградском патријаршијом; затим вис. пр. писац прилежно износи на видело нужније *уредбе, правила и решења сабора отачаствене православне српске цркве* од 1835-те год. па до данас, и вели овако у једној примедби: „Овде је стављено само оно, што важи као правило за управљање свештеника и само у скраћеном виду“.

Ми смо пажљиво прочитали ову књижицу, па смо дошли до закључка: да се унутрашња, а у неколико и спољашња уредба наше цркве слободно може упоредити са уредбама најбоље уређених епархија у васколикој хришћанској цркви. Слава нашим архијереима, који су кроз мало година *по својој могућности* подигли и поправили оно, што је душманско беснило за пет векова без одмора рушило! Остављајући вештијем перу да оцени одредбе и решења годишњих сабора наше цркве, ми ћемо сада да бацимо наш поглед на статистични садржај ове књижице. Наша црква у Србији дели се на четири епархије, од којих је највећа београдска архијепархија. По рачуну вис. пр. г. писца у нашој књажевини има 1.211.676 српских душа, а порезних глава 258.351. *Београдска архијепархија* има 293 парохије, 308 свештеника, 17 манастира (69 калуђера) црква 142, капела 9; душа 505.535. Ових 17 манастира имају под својом духовном управом 24 парохије састављене од 10.336 домова.

Шабачка епархија има 112 парохија, 132 свештеника, 5 манастира (кал. 14), црква 78, капела 5, душа 202.929. Манастири у овој епархији имају 6 парохија, а домова 1749.

Ужичка епархија има 153 парохије, 154 свештеника, 12 манастира (кал. 33), црква 85, капела 6, душа 276.420. Манастирима ове епархије припадају 11 парохија у 5510 домова.

Неготинска епархија дели се на 133 парохије; има свештеника 137, манастира 7 (кал. 22.) црква 68, капела 5, душа 226.792. Манастири неготинске епархије имају 7 парохија у 2784 дома.

Наши се манастири издржавају добровољном милостињом, а поглавито приходима од непокретног имања, које им је 1847 год. тапијама осигурано и ујамчено. Капитал свију заоставших манастира износи 1.033.914 гр. чар. Цркве се (готово су саграђене све овог

века) подижу прирезом народа, а издржавају се својим приходима. Црквени капитал сада износи 14.066.435 гр. чаршијских! Неки су манастири саграђени још за време наше највеће српске славе; ми ћемо овде споменути манастире *Чокешину* и *Туман*, које је саградио неумрли Милош Обилић; *Рачу*, који сагради 1275 год. Драгутин Неманић српски краљ. *Волавчу*, који је сазидан 1050 год; *Жичу*, престоницу св. Савве, ког сазида наш првовенчани краљ Стефан око 1210 год., и најпосле манастир *Студеницу*, сазидан Симеоном Мироточивим 1172 год. од тврдог материјала и врло вештачки тесаног белог мермера. Мир и вечни покој њиховим племенитим душама! а лепа хвала нек буде за ову књижицу нашем архипастиру, на кога скромни, непорочни живот и неуморни рад од срца желимо да се угледа сво наше поштовано свештенство; јер, побожност, скопчана с науком тек је вредна да нас одржи на висини нашега звања, и да нам прибави опште уважање, истинско, нелицемерно поштовање! —

Р.

Дар цркви павловачкој.

Радован Илијић из новог села (у окр. Крагујев.) приложио је цркви павловачкој три лепе вунене завесе у вредности 2 дук. и један антимиc у вредности 3 дук.

Свештенство и татори цркве павловачке поред душевне захвалности и признателности, дародатељу на овим прилозима, благодараре му и на јавности.

3, Септембра 1874 год.

Василије Антић,

ПАРОХ ШУМЛАНСКИ.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА „СИОНА.“

Г. проти Д. М. Примили смо ваше писмо са 17 дук. Што се тиче молбе, „да наш лист сигурније испраћамо црквама“ то не стоји до нас. Ми лист испраћамо свакој цркви најтачније, но листови пропадају негде тамо, почем нема свуда поште да се шаљу непосредно. С тога обзнаните касехранитељима црквенским, нека се сами побрину да одреде приватна лица, која живе у местима гди су поште, те да им листове преко њих шаљемо.

Међутим бројева „Сиона“ имамо још у целини, пак ћемо по вашем писму и по други пут оправити означеним црквама. Ур.